YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2025

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 773 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников 18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович

Oʻzbekistonda faoliyat koʻrsatayotgan soliq toʻlovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini ragʻbatlantirish masalalari 26
Toʻxtaboyev Nuriddin Isomiddin oʻgʻli

Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review 32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi

Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari 38
Primova Shaxlo Jumayevna

Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash 43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi

Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish 52
Qodirova Zilola Maxmud qizi

Qoʻshilgan qiymat soligʻi maʼmuriyatchiligining ilgʻor xorij tajribasi 57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich

Oʻzbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yoʻnalishlari 71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Roʻzigul Akmaljon qizi

Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution 76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich

Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va Oʻzbekiston mehnat bozoridagi oʻzgarishlar 89
Tilabova Kumush Farhod qizi

Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish 95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek oʻgʻli, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich

"Taʼlim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish" 101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.

Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan 105
Toyirova Hamida Umedovna

Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli 114
Shakhlo Davirova

2020–2024-yillarda oʻzbekistondagi iqtisodiy oʻsish dinamikasi 120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navroʻzbek

Oʻzbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yoʻnalishlari 125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi

Sugʻurta tizimiga raqamli texnologiyalarning taʼsiri 133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil oʻgʻli

Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security 138
Mamayusuf Abdusamatov

Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yoʻnalishlari 143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich

Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров 150
Ахмедходжаев Равшан Темурович

Xoʻjalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish 157
Safarov Alisher Ibrohim oʻgʻli

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi 163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi

Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari 167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna

Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innavatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari 173
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna

Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом 178
Бердиева Дилфуза Ахатовна

Improving long-term assets accounting and auditing 184
Gulboy Yusupov

Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli 189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich

Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar 193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur

Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar 200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li

Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish 206
To'qliyev Abdirauf Bahodir o'g'li

Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri 214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna

Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса 219
Садикова Раъно Абдуллаевна

Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati 225
Salixova G.J

Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi 230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li

Measuring methodologies of influence of the esg factors 235
Tolipova Feruza Alisherovna

Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития 240
Омонов Отажон Журакулович

Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish 249
Quziev Ravshan Ramazanovich

Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана 253
Каршиева Мохинур Олим кизи

Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida) 257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich

Умные города как фактор экономического развития 261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева

Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан 266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна

Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish 270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich

Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash 275
Fozil Xolmurotov

Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlari 282
Quliyev Begimqul Melikovich

O‘zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o‘sishi....................289
Eshqobulova Charos O‘roq qizi

Empowering uzbekistan’s grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency....................292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna

Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to‘g‘risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish....................298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich

To‘qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o‘tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo‘llari....................303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi

Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan)....................307
Azimov Shakhzod

Organik mahsulotlar eksportini rag‘batlantirishda maqsadli bozorlarga yo‘naltirilgan marketing strategiyalari....................314
Xidirov Shohrux Bobir o‘g‘li

Korxona iqtisodini barqarorligini ta’minlash masalalari....................319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich

Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях....................323
Джураева Гузаль Шавкатовна

Sug‘urta zararlarini baholashda sun’iy intellektni qo‘llash istiqbollari....................328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna

O‘zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari....................332
Qo‘ldoshev Diyor O‘rol o‘g‘li

Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta’sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili....................336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi

Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish....................342
Xaydarova E’zoza Shukurullayevna

Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash....................352
Xolto‘rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna

O‘zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta’siri....................358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich

Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integrasiyasi istiqbollari....................362
Ochilov Abdujabbor Akramovich

O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari....................369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna

Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni....................375
Pulatov Shaxron Axmedovich

Loyiha budjeti va uning ijrosini ta’minlash masalalari....................379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich

Qishloq xo‘jaligidagi chorvachilik tarmog‘ining iqtisodiy faoliyatini o‘rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida)....................390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li

Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo‘llari....................397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o‘g‘li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o‘g‘li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna

Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti....................403
Yulduz Usmanova

Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati....................411
Hamroyeva Umida

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan 415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aktsiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv 423
Urinov Bobur Nasilloyevich
JAS – barqaror qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi 423
Baynazarov Elmurod Erkinovich
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo‘llari 435
Olimov Abror Axadjon o‘g‘li
The impact of digital financial technologies on the financial system 439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o‘g‘li, Pardayev Olim Mamayunusovich
Korxona eksport salohiyatini oshirishning “yashil” marketing mexanizmi 443
To‘rayev Shohrux Halimovich
O‘zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo‘llari 448
Fayazov Muxiddin Sobirovich
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo‘yicha xalqaro tendensiyalar 453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O‘zbekiston va dunyo bo‘yicha rivojlanishi 459
Burxanova Sabo Tulanovna
Qimmatli qog‘ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo‘llari 466
Xalilov Umid Ishtemirovich
Korxona moliyaviy ko‘rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv 470
Dilshodjon O‘rinov, Sanobar Ismoilova
Iqtisodiy o‘zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta’minlanishi omil va mezonlari 475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector 481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства 486
И.Ж.Исаков
O‘zbekistonda an’anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish 490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida 497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari 503
Abdikarimova Zilola Baxramovna
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста 508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития 513
Жалилова Барнохон Суръатжоновна
O‘zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish 517
Shodmonqulov Temurbek Ulug‘bek o‘g‘li
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari 522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o‘sishga ta’siri 528
Qo‘shbaqov Aybek Shovqiyevich
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan 535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o‘g‘li, Toshpulatova Munisabonu

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari 541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich

Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования 547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна

Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri 555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich

Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni 560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich

Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari 565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich

Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия 570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева

Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику 580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи

Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish 586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna

Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari 591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li

The main directions for improving innovative activities in agriculture 598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna

Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi 605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li

Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari 610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna

Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar 615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich

Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan 621
Alimov Ilhomjon Ikromovich

Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экпортном направлении........ 628
Ўролова Севара Безход кизи

Оценка степени риска инновационной деятельности 634
Алиева Эльнара Аметовна

Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari 638
Maxkamova Sayyora Shokirovna

Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari 641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi

Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari 648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li

Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari 653
Safarov Javohir Ismoilovich

Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari 659
G'aniyev Zafar Usanovich

Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati 666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li

Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar 670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich

Tourism finance for sustainability: investing in green futures 674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar 681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li

Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti 686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li

Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы 692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна

Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili 704
Jiyanov Uktam Panjiyevich

Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi 712
Raxmonova Feruza Musakulovna

Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati 716
Dusmaxamedov Abdujalil Abdusabirovich

Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari 720
Z.D. Sanjarov

The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan 724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva

Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга 727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи

Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана 735
Мусаева Шоира Азимовна

Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish 739
Yaxyayev Ziyodilla Lutfullayevich

Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati 744
Azimova Shoxista Salohiddinovna

Improving the methodology for assessing the financial stability of banks 750
Sharipova N.H.

Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "MTE TECHNIK": оценка и повышение финансовой стабильности 757
Нишонова Муниса Одилжон кизи

Актуальные вопросы налоговой политики 763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна

Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi 768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li

ILM-FANNI MOLIYALASHTIRISH VA INNOVATSIYALARNI QO‘LLAB-QUVVATLASH JAMG‘ARMASI

Ramazonov Javohir Bekzod o‘g‘li
O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi
“Davlat moliyasi va xalqaro moliya” mutaxassisligi magistranti
ORCID: 0009-0004-9332-3964

Annotatsiya: Ushbu maqola O‘zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirishning hozirgi holatini tahlil qilish, davlat siyosatining rolini o‘rganish, mavjud institutlarning samaradorligini baholash hamda ilmiy tadqiqot va innovatsiyalarni moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘llarini aniqlashga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Jamg‘arma, davlat siyosati, ilm-fan va innovatsiyalar, davlat boshqaruvi, tashkiliy tuzilmasi.

Abstract: The purpose of this article is to analyze the current state of science funding in Uzbekistan, examine the role of public policy, assess the effectiveness of existing institutions and identify ways to expand funding opportunities for scientific research and innovation.

Key words: Foundation, public policy, science and innovation, public administration, organizational structure.

Аннотация: Целью данной статьи является анализ текущего состояния финансирования науки в Узбекистане, изучение роли государственной политики, оценка эффективности существующих институтов и выявление путей расширения возможностей финансирования научных исследований и инноваций.

Ключевые слова: Фонд, государственная политика, наука и инновации, государственное управление, организационная структура.

KIRISH

Ilm-fan rivojisiz yuksak taraqqiyotga erishib bo‘lmaydi. Shu sababli dunyo mamlakatlarining aksariyati asosiy e’tiborni ilm-fanni rivojlantirishga, ilm-fan orqali ishlab chiqarishni, sanoatni va boshqa tarmoqlarni yuksaltirishga qaratmoqda.

Ma’lumki, 2019-yil 29-oktyabr kuni O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ilmiy va innovatsion faoliyatni amalga oshiruvchi tashkilotlar faoliyatini muvofiqlashtirish va ularni qo‘llab-quvvatlashning tubdan yangi tizimini joriy etish to‘g‘risida”gi O’RQ-576-son[1] Farmoni loyihasi ishlab chiqilib, ilmiy jamoatchilik muhokamasiga qo‘yildi.

Mazkur hujjat loyihasi borasida Innovatsion rivojlanish agentligi huzuridagi Ilmiy-texnik axborot markazi direktor o‘rinbosari, texnik fanlar doktori, professor Farhod Rahimov quyidagilarni so‘zlab berdi:

- Davlat siyosati uzluksiz ta’lim-tarbiya tizimiga asoslangan, deydi Farhod Rahimov. - Mazkur yo‘nalishni tubdan isloh qilishda innovatsiyalar va yangi texnologiyalarning o‘rni beqiyos. Chunki innovatsiya taraqqiyotga boshlovchi yo‘l, butun dunyoda, jumladan, O‘zbekistonda ham muammolarning teran anglanishi tufayli paydo bo‘lgan, inson intellektual tafakkurida charxlangan g‘oyadan boshlanuvchi ilmiy-tadqiqot, yangi yaratilgan va huquqiy himoyalangan intellektual mulk obyekti mahsuli, yangilanish va yuksalishlarni ta’minlovchi kuchdir.

Yuqoridagi hujjat loyihasi ilmiy tashkilotlarning moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimini qayta ko‘rib chiqishni ko‘zda tutadi va ilm-fan hamda innovatsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan islohotlarning muhim qismi hisoblanadi.

Bugungi kunda mamlakatimizda ilm-fan va innovatsiyalar rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash borasidagi chora-

1 https://lex.uz/ru/docs/4571490

tadbirlar, mavjud muammolar va ularni hal etishga yo‘naltirilgan amaldagi boshqaruv tizimini tubdan qayta ko‘rib chiqish, bosqichma-bosqich rivojlantirish bo‘yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda. Sababi, jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi, bevosita raqobatbardoshlik kuchayishi bilan chambarchas bog‘liqdir. Mazkur innovatsiyalarning shakllanishi “muammo-ilmiy g‘oya-intellektual mulk obyekti-standartlar va innovatsiya” innovatsion eko muhit zanjirining samarali ishlashi asosida quriladi.

Farmon loyihasi yangi mexanizmga qaratilgan bo‘lib, ilmiy tashkilotlarni moliyalashtirish bo‘yicha tartib O‘zbekiston Respublikasining davlat budjeti hisobidan ilm-fan xarajatlari uchun ajratilgan mablag‘lar doirasida saqlanayotgan va bazaviy moliyalashtirishga o‘tkazilgan ilmiy tashkilotlarning ilmiy faoliyatini muvofiqlashtirish taklif etilmoqda.

Mazkur islohotlar natijasida, davlat rahbari tomonidan 2022–2026–yillarda O‘zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasi va Innovatsion rivojlanish strategiyasida belgilangan vazifalarning bajarilishi, O‘zbekistonni 2030-yilga kelib Global innovatsion reytingida TOP-50 talikka kirishiga zamin yaratiladi.

Shuningdek, hujjatda yosh olimlarni xorijiy ilmiy stajirovkaga yuborishni tashkil qilishda ham tegishli vazifalar belgilab berilmoqda. Xususan, 2025-yildan boshlab Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadigan tartibda yosh olimlarni yetakchi xorijiy ilmiy tashkilotlarga qisqa muddatli ilmiy stajirovkalarga yuborish bo‘yicha tanlovlarni tashkil etish, o‘tkazish, saralash va moliyalashtirish Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi tomonidan amalga oshiriladi. Qayd etishim lozimki, Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi mablag‘lari hisobidan xorijiy stajirovkaga faqat ilmiy faoliyat bilan shug‘ullanayotgan 35 yoshdan oshmagan xodimlar yuboriladi.

Muhim jihati shundaki, loyihalar bo‘yicha tanlovlar e’lon qilinadi va loyihalar dastlabki ekspertizadan o‘tkaziladi. Tanlovdan muvaffaqiyatli o‘tgan amaliy tadqiqotlar va innovatsion loyihalar mahalliy budjetda ushbu maqsadlarga ajratilgan mablag‘lar hisobidan moliyalashtiriladi.

Farmonda yangi O‘zbekiston ma’muriy islohotlari doirasida natijadorlikka yo‘naltirilgan ilm-fan va innovatsion faoliyat sohasi boshqaruv tizimini yaratish, ilmiy va innovatsion jarayonlarni bajaruvchi subyektlarni qo‘llab-quvvatlash yangi tizimini ishlab chiqish, ilmiy-tadqiqot ishlari samaradorligini oshirish, davlat ilmiy dasturlari ijrosini muvofiqlashtirish, shuningdek, ta’lim, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish kabi yo‘nalishlardagi dolzarb muammolarni hal etish zarurati ko‘rsatilgan. Unga ko‘ra, ilmiy tashkilotlarni saqlash bilan bog‘liq barcha xarajatlar 2025-yil 1-yanvardan boshlab davlat budjeti mablag‘lari hisobidan amalga oshiriladi va ilm-fan xarajatlari uchun ajratilgan mablag‘lar doirasida ilmiy-tadqiqot faoliyati Innovatsion rivojlanish agentligi tomonidan muvofiqlashtiriladi.

Ushbu loyiha ilmiy tashkilotlarning moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimini qayta ko‘rib chiqishni ko‘zda tutadi va ilm-fan hamda innovatsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan islohotlarning muhim qismi hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, mazkur hujjat ta’lim darajasi va sifatini oshirishda davlatning istiqbolini belgilab beradigan muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Ilm-fan rivoji uchun sarflanadigan mablag‘ esa xarajat emas, balki kelajak kamoloti uchun qo‘yilgan eng samarali sarmoyadir [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Innovatsiyaviy nazariyani asosiy rivojlanish bosqichi V. Zombart, V. Mitcherlix, Y. Shumpeter ishlariga to‘g‘ri kelgan. Innovatsiyalar nazariyasini shakllanishi va rivojlanishiga avstriyalik olim Y. Shumpeter katta hissa qo‘shgan. 1930-yillarda Y. Shumpeter tomonidan innovatsiya tushunchasi kiritildi va u mahsulot ishlab chiqarish, sotish, yetkazish jarayonlarida yangi yoki takomillashtirilgan texnik, texnologik, tashkiliy xarakterdagi qarorlarni qo‘llash oqibatida mumkin bo‘lgan o‘zgarishlarni o‘z ichga oladi deb ta’kidlaydi. Y. Shumpeter tomonidan innovatsiyaga berilgan ushbu ta’rifda ishlab chiqarish omillarining yangi kombinatsiyalari to‘g‘risidagi konsepsiyasi, innovatsiyalar nazariyasiga bo‘lgan ikkita eng tarqalgan yondashuvdan birining asosini tashkil etadi. Birinchi yondashuvda yangi omillardan foydalanish to‘g‘risidagi tushunchaga, ikkinchi yondashuvda esa yangi yaratilgan mahsulot va yangi yaratilgan texnologiyaga asoslangandir. Y. Shumpeter “Iqtisodiy rivojlanish nazariyasi” (Theory of Economic Development) nomli mashhur asarida innovatsion jarayon natijasidagi o‘zgarishlarni besh yo‘nalishga ajratib ko‘rsatib bergan. Bu yo‘nalishlar quyidagilardan iboratdir:

- yangi texnik va texnologik o‘zgarishlar yoki ishlab chiqarish jarayonini yangi bozor talablari asosida tashkil etish;
- yangi o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lgan mahsulot turlarini diversifikatsiyalash;
- ishlab chiqarish jarayonlarida yangi xom-ashyolardan foydalanish;
- ishlab chiqarishni tashkil etishda innovatsion boshqaruv usullaridan foydalanish;
- yangi iste’mol bozorlarini shakllantirish [2].

“Innovatsiya” tushunchasiga bo‘lgan ikkinchi yondashuv ishlab chiqarishda muayyan turdagi texnika, texnologiya va boshqa yangi mahsulotlardan foydalanishga asoslanadi. Ushbu yondashuvga asoslanib ayrim olimlar ishlab chiqarish faoliyatini innovatsiyaviy va ilmiy-texnik jihatlaridan biri deb biladilar. Bundan kelib

chiqqan holda "innovatsiya" tushunchasi jarayon hamda natija sifatida tushuniladi. Innovatsiyalar iqtisodiy samaradorligini ta'minlash zaruriyatini hisobga olgan holda, bir qator Rossiyalik iqtisodchilar (M. Ionov, A. Kulagin, V. Loginov) innovatsiyani "xarajatlar tejalishini yoki bunday tejash uchun sharoit yaratilishini ta'minlovchi yangi mahsulot yoki xizmat, ishlab chiqarish uslubi, tashkiliy, moliyaviy, ilmiy-tadqiqot va boshqa sohalardagi yangilik" sifatida ko'rishganlar [3].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada ilm-fanni moliyalashtirish bo'yicha xalqaro ilg'or tajribalarni o'rganib, O'zbekiston tajribasini chet el mamlakatlarning muvaffaqiyatli modellariga solishtirib, amaliy takliflar ilgari suradi. Maqolada ma'lumotlar izlashda innovatsion iqtisodiyot tizimi darsliklaridan, turli xil internet saytlaridan xususan, https://innofund.uz/ saytidan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish bo'yicha davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi 2021-yil 1-apreldagi PF-6198-son Farmoniga ko'ra Innovatsion rivojlanish va novatorlik g'oyalarini qo'llab-quvvatlash jamg'armasi unga Innovatsion rivojlanish vazirligi huzuridagi Ilmiy va ilmiy-texnik faoliyat natijalarini tijoratlashtirish Prezident jamg'armasini va Innovatsion rivojlanish vazirligi huzuridagi Yoshlar akademiyasining iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasini qo'shib olish yo'li bilan Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi etib qayta tashkil etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 1-apreldagi "Ilm-fan sohasidagi davlat siyosati va innovatsion rivojlantirishdagi davlat boshqaruvini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-5047-son[2] qaroriga ko'ra Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi nizomi tasdiqlangan [4].

Jamg'arma mablag'lari quyidagilarga yo'naltiriladi:

- innovatsion faoliyat subyektlari tomonidan innovatsiyalarni yaratish va ularni joriy qilish;
- ilmiy-tadqiqot, innovatsion, tajriba-konstruktorlik va startap loyihalari;
- ilmiy va ilmiy-texnik faoliyat natijalarini tijoratlashtirish;
- ilmiy laboratoriyalarni zamonaviy yuqori texnologiyaga asoslangan asbob-uskunalar bilan jihozlash;
- ilmiy faoliyatga oid davlat dasturlari doirasida yaratilgan intellektual mulkka bo'lgan huquqlarni (patentlarni) xorijda ro'yxatdan o'tkazish va patentni saqlab turish xarajatlarini qoplash;
- ilmiy-tadqiqot va oliy ta'lim muassasalarining yetakchi elektron ilmiy ma'lumotlar bazalaridan erkin foydalanishni ta'minlash, shuningdek, xalqaro nashrlarda ilmiy natijalarni chop etishga tayyorlash bo'yicha xarajatlarni to'lash;
- O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi huzurida Yoshlar akademiyasi faoliyatini tashkil etish va uning asosiy vazifalarini ro'yobga chiqarish tadbirlari;
- yosh olimlarning yetakchi xorijiy ilmiy tashkilotlardagi ilmiy stajirovkalarini moliyalashtirish;
- O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi (tomonidan jalb qilinayotgan yuqori malakali xorijiy davlatlar mutaxassislarining xarajatlari;
- Vazirlikning Ilmiy-texnika axborot markazini, nashriyotini, shuningdek, Vazirlik qaroriga binoan tashkil etiladigan ilmiy kadrlar tayyorlash va xodimlar malakasini oshirish;
- Vazirlik, uning hududiy boshqarmalari hamda Jamg'arma Ijro etuvchi direksiyasini moddiy-texnik jihatdan ta'minlash, shu jumladan ularning xodimlari malakasini oshirish va xorijiy mamlakatlarga xizmat safarlari xarajatlari;
- Vazirlik, uning hududiy boshqarmalari va tizim tashkilotlari hamda Jamg'arma Ijro etuvchi direksiyasi xodimlarini moddiy rag'batlantirish;
- boshqa tadbirlarni, shu jumladan Vazirlikka yuklatilgan vazifalar va funksiyalarga muvofiq amalga oshiriladigan tadbirlarni moliyalashtirish [4].

So'nggi yillarda respublikada ilmiy va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, kadrlar tayyorlash tizimini isloh qilish bo'yicha amaliy ishlar olib borilmoqda, iqtidorli yoshlarni nufuzli milliy hamda xalqaro olimpiadalar, musobaqalar va tanlovlarda salmoqli natijalarga erishishlari uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Yoshlarning ijodiy, intellektual va tadbirkorlik salohiyatini ro'yobga chiqarish, innovatsion g'oyalar, loyihalar va texnologiyalarni ishlab chiqarishga joriy qilish, iqtidorli talabalar, yosh olimlar va tadbirkorlarning innovatsion faoliyatini rag'batlantirish, ilm-fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish uchun zarur shart-sharoitlar yaratilmoqda [5].

2 https://lex.uz/docs/5352230

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, ilm-fanni moliyalashtirishni diversifikatsiya qilish, jumladan, davlat-xususiy sherikliklar va xalqaro grantlarni jalb etish orqali Oʻzbekistonda ilmiy tadqiqot va innovatsiyalarni yanada rivojlantirishga erishish mumkin (1-rasm).

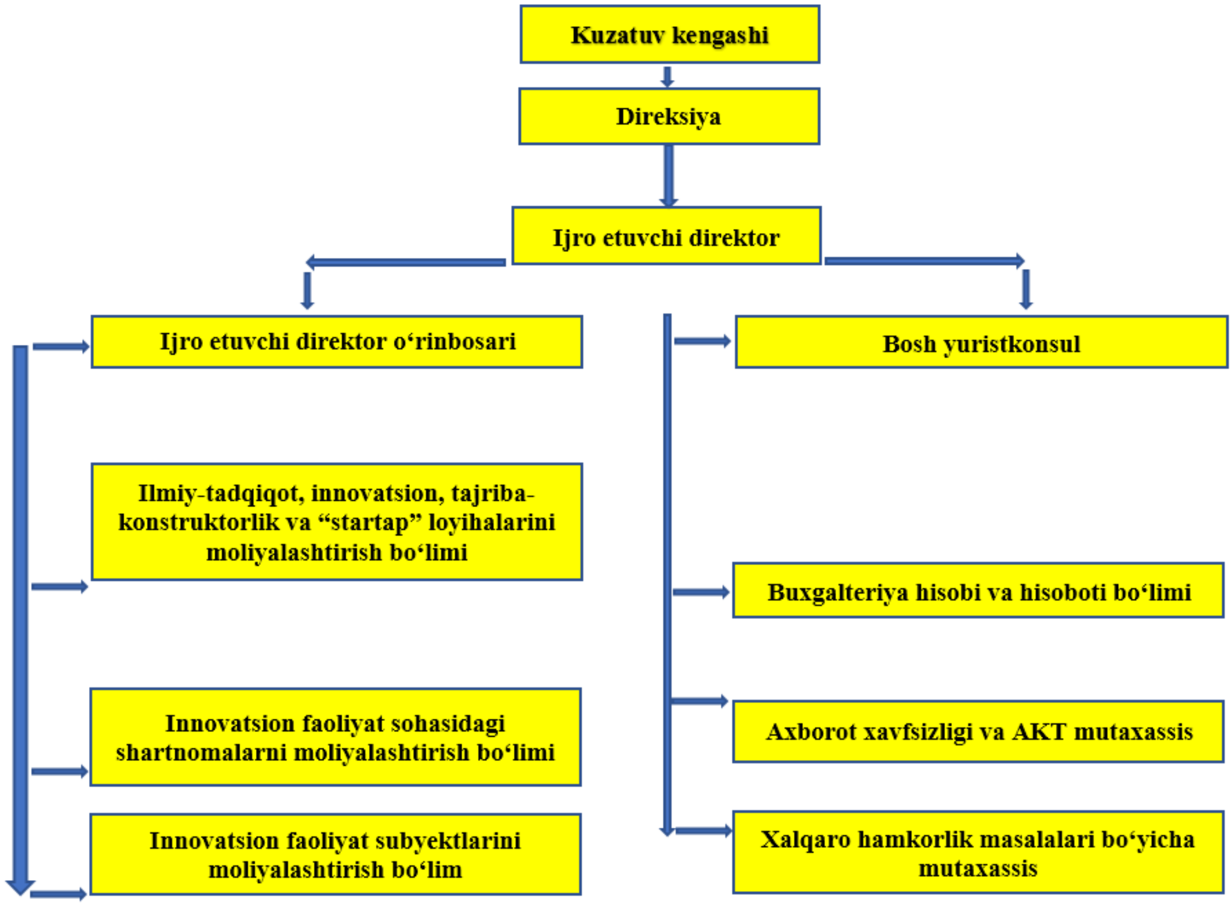

1-rasm. Jamgʻarma tashkiliy tuzilmasi.

Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qoʻllab-quvvatlash jamgʻarmasi mablagʻlari quyidagilar hisobidan shakllantiriladi:

- Oʻzbekiston Respublikasi Adliya vazirligiga patent bojlari, yigʻimlar va soliq toifasiga kirmaydigan boshqa toʻlovlardan kelib tushgan mablagʻlarning 78 foizi;
- Oʻzbekiston Respublikasi Davlat budjeti mablagʻlari, shu jumladan ilmiy faoliyatga oid davlat dasturlari hamda ilmiy faoliyatga oid davlat maqsadli dasturlarini bajarish uchun ajratilgan mablagʻlar;
- xalqaro moliya tashkilotlari va institutlarining grantlari va kreditlari;
- yuridik va jismoniy shaxslar, shu jumladan chet ellik shaxslarning homiylik xayriyalari;
- vaqtincha boʻsh turgan mablagʻlarni tijorat banklarining depozitlariga joylashtirishdan tushadigan daromadlar;
- qonunchilik hujjatlari bilan taqiqlanmagan boshqa tushumlar [4].

Davlat tomonidan olib borilayotgan siyosiy tashabbuslarga qaramay, ilm-fanni moliyalashtirish tizimini samarali tashkil etishda muammolar saqlanib qolmoqda. Xususan, davlat budjetidan ajratilayotgan mablagʻlarning cheklanganligi, xususiy sektorning sust ishtiroki hamda xalqaro hamkorlikning yetarli darajada rivojlanmagani asosiy muammolardandir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ilm-fan sohasining rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotida asosiy oʻrinni egallaydi. Oʻzbekiston ilm-fanini rivojlantirishda davlat tomonidan amalga oshirilgan dasturlar va chora-tadbirlar muhim oʻrin tutadi. Ilm-fanni moliyalashtirish tizimining samaradorligini oshirish, innovatsion texnologiyalarni qoʻllab-quvvatlash, ilmiy-tadqiqot ishlarini rivojlantirish va xalqaro ilmiy hamkorlikni mustahkamlash kabi masalalar dolzarb boʻlib qolmoqda. Mamlakatimizda 2020–2025-yillarda ilm-fanni moliyalashtirish tizimini isloh qilishda yuzaga kelayotgan muammolar va imkoniyatlar har tomonlama oʻrganilishi zarur [6].

O‘zbekiston Respublikasi Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi faoliyati doirasida ilm-fan sohasida kengaytirilgan va turli moliyaviy vositalar orqali tadqiqotlarni amalga oshirishga imkon beradigan yangi mexanizmlar ishlab chiqilmoqda. Ammo, ilm-fanni moliyalashtirishning hozirgi tizimi o‘zining cheklovlari bilan farq qiladi. Masalan, davlat budjetidan ajratilayotgan mablag‘lar o‘rtacha bo‘lib, innovatsion sohada yuqori samaradorlikka erishish uchun yetarli emas [7].

Ilm-fanni moliyalashtirishni oshirish yo‘llaridagi muammo va tahlil O‘zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirishni oshirish yo‘lida bir qator muammolar mavjud:

1. Davlat budjeti orqali ilm-fan sohasiga ajratiladigan mablag‘lar O‘zbekiston ilm-faniga ajratiladigan mablag‘lar davlat budjetidan, asosan, ta’lim va sog‘liqni saqlash sohalariga ko‘proq ajratilmoqda. Ilm-fanni moliyalashtirishni oshirish uchun davlat budjetidan ajratiladigan mablag‘larning miqdorini ko‘paytirish, ularni ilmiy tadqiqotlar va innovatsion loyihalarga taqsimlash zarur. Shu bilan birga, ilmiy markazlar va oliy o‘quv yurtlariga ajratilayotgan mablag‘lar aniq natijalarga erishishga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak [8].

2. Xususiy sektorning roli Xususiy sektor ilm-fanni moliyalashtirishda yetarlicha faol emas. Buning asosiy sababi ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalarni tijoratlashtirishdagi qiyinchiliklar, xususiy sektor uchun foyda keltirishning aniq ko‘rsatkichlari yo‘qligi hisoblanadi. Shuning uchun xususiy sektorni ilm-fan sohasiga jalb qilish uchun soliq imtiyozlari va boshqa rag‘batlantiruvchi mexanizmlar yaratilishi lozim [9].

3. Xalqaro hamkorlik Mamlakatimiz ilm-fani va texnologiyalarining rivojlanishi uchun xalqaro ilmiy hamkorlikni rivojlantirish, xorijiy grantlar olish va ilmiy tadqiqotlarni xalqaro miqyosda moliyalashtirish masalalari ham muhim ahamiyatga ega. O‘zbekistonning ilmiy markazlari, institutlari uchun xalqaro hamkorlik imkoniyatlarini kengaytirish va xalqaro grantlar olishda yaxshilanishlar bo‘lishi kerak [10].

4. Innovatsion rivojlanish agentligi va jamg‘armalarning faoliyati O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish agentligi va Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi ilmiy tadqiqotlar va texnologik innovatsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan ko‘plab loyihalarni amalga oshiradi. Ammo, bu tashkilotlarning faoliyati faqat davlat sektorida emas, balki xususiy sektorni ham ilm-fan sohasiga yetarli darajada jalb etishga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak [11].

Chet el tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ilm-fanni moliyalashtirishni oshirishda davlat va xususiy sektorning hamkorligi katta ahamiyatga ega. Masalan, Germaniya va Janubiy Koreyada ilm-fan sohasida xususiy sektor va davlat tomonidan amalga oshiriladigan moliyaviy qo‘llab-quvvatlash samarali tashkil etilgan. Shuningdek, Singapurda ilmiy-tadqiqot ishlarini moliyalashtirishda davlat va xususiy sektorning hamkorligi yuqori darajada samarali bo‘lgan. Bunday tizimlar ilmiy tadqiqotlarni tijoratlashtirish, yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish imkoniyatlarini yaratadi [12].

O‘zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirishni oshirish uchun davlat, xususiy sektor va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish zarur. Ilm-fan va innovatsiyalarni moliyalashtirish tizimini isloh qilish, ilmiy tadqiqotlar va innovatsion loyihalar uchun samarali investitsiyalarni jalb qilish, shuningdek, ilmiy markazlar va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish ilm-fanning rivojlanishiga yangi turtki beradi. Davlat tomonidan ishlab chiqilgan normativ-huquqiy hujjatlar va maxsus dasturlar ilm-fanni moliyalashtirishni oshirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi [13].

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. https://uza.uz/posts/637762
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития. М 1982 г. 388 с.
3. Логинов В.П., Кулагин А.С. Секреты менеджмента. М., 2008 г. 286 с.
4. https://innofund.uz/
5. “Germaniya va Janubiy Koreyada ilm-fanni moliyalashtirishning samarali tizimlari: Xalqaro ilmiy hamkorlik va grantlar”. 2024 y.
6. S. Tursunov, “Ilm-fanni moliyalashtirishning samarali usullari”, O‘zbek Ilm-Fani, 2025.
7. R. Bahodirov, Ilmiy hamkorlik va xalqaro grantlar. Toshkent: Xalqaro ilmiy hamkorlik, 2025.
8. R. Bahodirov, Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalarni moliyalashtirish. Toshkent: O‘zbekiston ilmiy akademiyasi, 2024.
9. M. Karimov, “Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalarni moliyalashtirish usullari”, Innov. Va Iqtisodiyot, 2024.
10. “O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish agentligi va Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi faoliyati to‘g‘risida ma’lumotlar”, 2024.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” PF-6097-son farmoni https://lex.uz/docs/5073447
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 1-apreldagi “Ilm-fan sohasidagi davlat siyosati va innovatsion rivojlantirishdagi davlat boshqaruvini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ-5047-son qarori, 2020. https://lex.uz/docs/-5352230
13. O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 29-oktabrdagi “Ilm-fan va ilmiy faoliyat to‘g‘risidagi” O‘RQ-576-son Qonuni, 2019. https://lex.uz/ru/docs/4571490

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Zokir ALIBEKOV
Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir oʻgʻli

2025. № 4

© Materiallar koʻchirib bosilganda ""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar maʼsul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna boʻlishingiz mumkin. Obuna boʻlgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga toʻlov haqidagi maʼlumotni skrinshot yoki foto shaklida joʻnatishingizni soʻraymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga joʻnatamiz.

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan
Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulugʻbek tumani
Kumushkon koʻchasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz